

Ironie v 1. Korintským: Korintští umlčují ženy, jak říká i Zákon

Biblistika | 10.3.2016 @ 7.00

V minulém článku jsem vysvětlil, že 1Kor 1,5–8; 4,8–10 a 1Kor 11,2 dávají lepší smysl, pokud je chápeme jako ironii. V tomto článku představím poslední ironii v 1. Korintským, jejíž rozeznání je podle mého názoru velmi důležité, leč na první pohled ne zcela jednoduché. I ve 2. Korintským jich několik je (2Kor 11,1; 12,2), ty jsou už ale docela průhledné. Domnělá ironie tohoto článku se nachází v 1Kor 14,33b-35, zde ji cituji v kontextu veršů 32–40.

Duchové proroků se podřizují prorokům,
neboť Bůh není Bohem zmatku, nýbrž Bohem pokoje. Jako ve všech shromážděních svatých,
vaše ženy necht' ve shromážděních mlčí. Nedovoliuje se jim, aby mluvily; ať jsou podřízené, jak praví i Zákon.
Chtějí-li se něco naučit, ať se ptají doma svých mužů. Je totiž neslušné, aby žena mluvila ve shromáždění.
Vyšlo snad Boží slovo od vás? Nebo přišlo jen k vám samotným?
Považuje-li se někdo za proroka nebo duchovního člověka, ať uznává, že to, co vám píšu, je Pánovo přikázání.
Jestliže to někdo neuznává, sám nebude uznáván.
A tak, moji bratři, horlivě se snažte prorokovat a nebraňte mluvit jazyky.
Všechno ať se děje slušně a pořádaně.

Nejprve bych rád poukázal na to, že fráze „Jako ve všech shromážděních svatých“ dost možná patří k předchozí větě a neuvozuje Pavlova údajnou instrukci ohledně žen. Tuto domněnku podporují B21, Roháček a Kraličtí, kteří překládají pasáž tak, že pokyn pro ženy se netýká „všech shromáždění svatých“, ale toho, že „ve všech shromážděních svatých“ je Bůh „Bohem pokoje“ (v. 33). Tak či onak tvrdím, že Pavlova instrukce ve verších 34 a 35 je do očí bijící ironie, kterou by Pavel z kazatelny doprovodil srandovním a trochu kousavým tónem.

(1) Mým hlavním důvodem je to, že Pavel jako důvod zákazu uvádí Zákon. Problém je v tom, že ani Tóra (Zákon), ani Přední proroci, ani Zadní proroci a dokonce ani spisy Tanachu žádný takový příkaz neobsahují¹. Verše, které by snad někdo mohl uvést, jsou z Genesis 1,26; 2,22; 3,16 atd. Tyto ale rozhodně netvrdí, že by žena měla mlčet. Pavel naopak dobře věděl, že Sára radila Abrahamovi (Gn 16,2; 21,10nn) a Lea s Ráchel radily Jákobovi (Gn 31,4–16), což podepírá sílu Pavlovy ironie, když ženám hned po zmínce o Tóře radí „ať se ptají doma svých mužů“ (1Kor 14,35). Podle Tóry je to spíše muž, kdo se doma radí s ženou!

Pavel dále dobře věděl, že Tóra hovoří o Miriam jako o prorokyni (Ex 15,20) a že dává ženě právo veřejného sebevyjádření ve formě příslibu abstinence (Nu 30 vysloveně počítá s veřejným projevem dotyčné ženy). Prorocké knihy (dle Tanachu) představují prorokyně Deboru a Chuldu (Sd 4,4; 2Kr 22,14), které rozhodně nemlčely, ale vážností svých slov jsou postaveny na roveň soudcům a prorokům. V kategorii spisů je v knize Ester stejnojmenná královna nabádána k nemlčení, které má zajistit židům spásu (Est 4,14). Evangelista Filip, s nímž se Pavel nejspíše setkal, měl čtyři dcery prorokyně (Sk 21,9), tj. osoby nejspíše činné i za kazatelnou². K tomu je potřeba dodat, že Pavlovým přítelem byl Lukáš, jehož magnum opus lze úspěšně označit za feministické dílo, protože Lukáš mužskou vedlejší roli často vyvažuje ženskou rolí a Boha přirovnává k hospodyně, viz Lk 15,8n.

Někteří (Fee, Preato) říkají, že onen Zákon, na který se Pavel odkazuje, mohl být ústní zákon rabínské tradice³. To je možné, protože podobné pravidlo cituje třeba Josephus, není to však průkazné. I kdyby se ale na takový zákon Pavel odkazoval, odkdy pro něj bylo nějaké rabínské ustanovení závazné? Naopak, v listu Galatským, který Pavel napsal jen asi 4–5 let před 1. Korintským, Pavel píše, že spravedlnost není ze Zákona, ale z víry (Ga 3,11) a Kristus nás z prokletí Zákona vykoupil (3,13), abychom přijali synovství (4,5), pročez máme být vedeni Duchem, abychom nebyli pod Zákonem (5,18). V listu Římanům, který napsal asi o 8 let později, zas uvádí, že ze skutků Zákona nebude nikdo ospravedlněn (Ř 3,28), protože jsme pod milostí (6,14) a že pro nás není odsouzení dle Zákona (7,16), protože „zákon Ducha života v Kristu Ježíši nás osvobodil od zákona hříchu a smrti“ (8,2). Ve 2. Korintským, tj. v blízkém kontextu inkriminované pasáže, pak Pavel dokonce píše, že Starý zákon dává smysl pouze skrze Krista a na srdci židů, tj. právě těch rabinů s celou jejich ústní tradicí, zůstává závoj, takže nejsou schopni Mojžíše správně vykládat.

Ale až dodnes, kdykoli se předčítá Mojžíš, leží závoj na jejich srdci.

Kdykoli se však člověk obrátí k Pánu, je závoj odstraněn.

Ten Pán je Duch. Kde je Duch Pánův, tam je svoboda.

A my všichni, spařující se odhalenou tváří Pánovu slávu jako v zrcadle, jsme proměňováni v týž obraz, od slávy k slávě, jako od Pána Ducha. (2Kor 3,15–18)

Jestliže máme tedy Zákon čist skrze Krista, jak mu máme podle Pavla rozumět ve věci „mlčení žen ve shromáždění“? Přece tak, že kdo „oblékl Krista“, tomu byl závoj při předčítání Mojžíše odstraněn, takže chápe, že „všichni jsme jedno v Kristu“ a že „již není otrok ani svobodný, již není muž ani žena“. (Ga 3,28).

(2) Mým vedlejším důvodem je kontext, kontext a kontext. Ve čtrnácté kapitole jde Pavlovi hlavně o pořádek na bohoslužbách. Ve verši 14,31 Pavel říká, že korintští mohou „jeden po druhém všichni prorokovat, aby se všichni učili a všichni byli povzbuzováni“. Pak klade důraz na podřízenost duchů proroků prorokům (v. 32), pak na to, že Bůh není Bohem zmatku (v. 33) a pak přichází výrok o ženách. V bezprostředním kontextu tedy jde o proroctví, které bylo v první církvi určitým typem veřejné promluvy. Pokud by zákaz z veršů 34n platil doslova, pak v tomto bezprostředním kontextu především jako zákaz veřejně prorokovat. Ve dvanácté kapitole ale Pavel jasně říká, že proroctví je duchovní dar, který „Duch rozděluje každému jednotlivě, jak sám chce“ (12,11). Předpokládal Pavel, že ženy dar proroctví nedostanou? Nebo že jej obdrží, ale nebudou jej moci uplatnit? Takové domněnky jsou ještě absurdnější, než doslovný výklad 1Kor 14,34n!

Naopak, Petr v letničním kázání cituje Jóela, který předpověděl, že Bůh v posledních dnech vyleje svého Ducha „i na své otroky a na své otrokyně ... a budou prorokovat“ (Sk 2,18). Nepíše se zde, že Duch bude vylit na muže i ženy, ale že ženy prorokovat nebudou, nebo že budou prorokovat mlčky. Jóel pak, starozákonní to prorok, nemohl být Pavlem pokládán za „Zákon“, ale rozhodně se u Pavla těšil vysoké oblibě jako inspirovaný pisatel. Tento Lukášem a Petrem citovaný Jóel ve svém proroctví silně zdůrazňuje rovnost mužů a žen při prorokování, když píše:

Potom se stane, že vyleji svého Ducha na každé tělo. Vaši synové a vaše dcery budou prorokovat, vaši starci budou mít sny a vaši mládenci budou mít vidění.

Také na otroky a otrokyně vyleji v oněch dnech svého Ducha. (Jl 3,1n)

Panuje-li ve věci prorokování taková dokonalá rovnost mezi muži a ženami, jak bychom mohli doslova vykládat 1Kor 14,34n? Podle mého názoru nemůžeme. Uznávám, že není možné přesně zjistit, proč Pavel v 1Kor 14,34n použil ironie. Lze však tušit, že jí použil za účelem napomenutí nebo prevence šikanování některých sester v Korintu. Poslední kapkou ironie by mohlo být to, že by měl Pavel na mysli sestru prorokyni, dejme tomu o Foibé (Kenchreje jsou od Korintu kousek), která měla nevěřícího manžela. Ironie verše 14,35 by pak vedle veršů 7,13–16 dostala ještě větší sílu a umlčování takové ženy by bylo vskutku zavrženímhodnou praxí, která si kousavou ironií zaslouží.

Závěrem musím uvést, že vykládat 1Kor 14,34n jako ironii není zcela běžné. Gordon Fee o tom ani neuvažuje, byť sám pokládá tento příkaz za zcela nezávazný, protože dnes již není „neslušné, aby žena mluvila ve shromáždění“ (14,35)⁴. V novozákonní biblistice nemám kdovíjaký přehled, ale myslím, že hovořit o rétorických parametrech textu je věc spíše nová a že v minulosti převažoval rigidnější přístup k exegezi.

Dále mi jistě namítnete, že jsem nezmínil Pavlovy instrukce v 1Tm 2,11–15 a Ef 5,22–24, skrze něž by bylo možné tento verš vnímat. Ačkoli zabývat se těmito pasážemi je mimo moc tohoto článku, předeslal bych, že v Efezském 5 Pavel ženám nic nezakazuje a 1Tm 2 lze zcela rozumně, netradičně a nemisogynně vysvětlit pozorným čtením dané pasáže a Genesis 2, na niž se zde Pavel odkazuje. Takové čtení prozradí, že Pavel nezakazuje ženě učit proto, že je žena, ale proto, že není vzdělaná, což v naší době často platí spíše o mužích. (Soudím jako učitel na VOŠMT). K 1Tm 2 dále doporučuji článek [A Wife in Relation to a Husband: Greek Discourse Pragmatic and Cultural Evidence for Interpreting 1 Tim 2:11–15](#) v [JIBS](#) od F. J. Longa.

Praktikum mého výkladu je poměrně silné. Uzavírá se jím cesta hlouposti, kdy za kazatelnou stojí nevzdělaný a neduchovní špatný kazatel zatímco vzdělaná, osvědčená a zralá sestra je vedena k tomu, co jedna naše rodinná přítelkyně pejorativně označuje jako „biblické ženství“. Jen pěkně sed', sestro Sofie Pilná, tvá Bohem darovaná inteligence a talent pro chápání Písma se nám nehodí, protože dnes bude kázat bratr Žvaňa Neproběhlý, který nebyl schopen ukončit na biblické škole ani jediný semestr nebo ji na rozdíl od sestry Božidary Zběhlé prolezl po dvou nakloněných komiskách za velké pomoci všech přítomných. Bibli bratr Neproběhlý rozumí jako návod na firmu, který k jeho smůle neobsahuje diagramy, a kliparty

o manažerském vůdcovství. Co ale na tom, je v našem sboru alfou a sestry Sofie a Božidara se musí učit viset mu na rtech, aby v nich nebyl rozeznán duch Jezábel.

Toto je choré, bratři. A v té či oné míře se to skutečně děje.

1. Gordon Fee, *The First Epistle to the Corinthians*, 707

2. Stanley M. Horton, *I & II Corinthians*, 79/ebook

3. Dennis J. Preato, „Did Paul Really Say, ‚Let the Women Keep Silent in the Churches‘?“, <http://godswordtowomen.org/Preato2.htm>

4. Fee, 708

<https://selah.diet/biblistika/ironie-v-1-korintskym-korintsti-umlcuji-zeny-jak-rika-i-zakon/>